

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

A Guideline for Developing Tourist Attractions with Contain Phrajao Tanjai in Muang District, Chiang Mai Province

ประทีป พืชทองหลาง¹ นิสรา จันทร์เจริญสุข² และญาตาวีมินทร์ พืชทองหลาง³
Prateep Puchthonglang¹ Nisara Janjaroensuk² and Yathaweemint Puchthonglang³

¹กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

²หลักสูตรการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

³นักวิจัยอิสระ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติพระเจ้าทันใจและแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ 2) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ 3) หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี พื้นที่วิจัยคือวัด 9 แห่งในเขตคูเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร วัดพันอ้น วัดศรีเกิด วัดราชมณเฑียร วัดอินทขิลสะตือเมือง วัดเจ็ดลิน และวัดอุโมงค์มหาเถรจันทร์ กลุ่มตัวอย่าง 180 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) พระภิกษุ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์ จำนวน 30 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง 2) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาสักการะพระเจ้าทันใจ จำนวน 150 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์กับการสนทนากลุ่มใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) พระเจ้าทันใจในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง มีประวัติที่น่าเชื่อถือ เก่าแก่ สง่างาม และเป็นพระพุทธรูปที่ถูกรังสรรค์ภายในวันเดียว 2) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าทันใจและมาบูชาเพื่อขอโชคลาภ วัตถุประสงค์ในการบูชา คือ ดอกมะลิและพวงมาลัย โดยส่วนมากมาบูชาปีละครั้ง โดยมากับครอบครัว 3) สำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจทั้ง 9 แห่ง มี 3 แนวทาง คือ 3.1) ด้านประวัติ ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์หรือทำป้ายประวัติพระเจ้าทันใจให้นักท่องเที่ยวทราบถึงความสำคัญ 3.2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและที่ตั้ง ควรให้ความสำคัญกับที่ตั้งให้มีจุดเด่น และป้ายบอกที่ตั้งพระเจ้าทันใจ 3.3) ด้านความเชื่อ ควรมีผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับประวัติและพิธีกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจ

คำสำคัญ: พระเจ้าทันใจ การพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงศาสนา

Abstract

The purpose of this study were: 1) to study a history of Prajao Tanjai and tourist attractions with contain Phrajao Tanjai. 2) to study tourist attractions which contain Prajao Tanjai, and 3) to set up guidelines for developing tourist attractions containing. This study assesses the utility of mixed methods designs that integrate qualitative and quantitative data through a transformative process. The research areas were 9 temples in Chiang Mai including: Wat Phra Singh, Wat Chiang Yuen, Wat Che di Luang, Wat Phan Aon, Wat See Kurt, Wat Rajmonthean, Wat Inthakin sadue Mueng, Wat Jed Lin, and Wat U – Mong Mahaterajan. Research tools was comprised a set of questionnaires, interview form, and group discussion were used for data collection administered with sample group of 180 people. Samples were divided into two groups i.e. 1) The sample group by purposive sampling of this study was 30 people consists of monks, tour operators, municipal officials, travel agents, and tour guides. 2) A total of 150 people consists of Thai tourists that were chosen by using an accidental sampling method. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics i.e. percentage, mean, and standard deviation including to descriptive research.

The findings were that: 1) Prajao Tanjai from 9 temples has a faithfulness of history, ancient, attractiveness and the Buddha image was built and finished in one day. 2) The most of tourists believe in the holiness of Prajao Tanjai and come to worship in once year with family for the good fortune. The objects used to worship are jasmine and garland. And 3) A guideline for developing tourist attractions which contain Prajao Tanjai in 9 places have three ways: 3.1) The history aspect: There should focus on public relations or create the poster of Prajao Tanjai's history that can make the tourists know the importance of Prajao Tanjai. 3.2) The facilities and location aspect should give priority to a prominent point of location and guide post. and 3.3) The faithful aspect should have an advisor to give guidance about history and right rituals for Prajao Tanjai.

Keywords: Phrajao Tanjai, Development of Tourism, Religion Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religion tourism) และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual tourism) กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวัด แหล่งโบราณสถาน และสถานที่ปฏิบัติธรรม เนื่องจากวัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน ตามคติความเชื่อที่ว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน ปฏิบัติบูชา จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะ ขอพร และยังสามารถสร้างเสริมกำลังใจให้เกิดขึ้นทำให้จิตใจผ่องใส วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม และร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะกลมกลืน ระหว่างชุมชน วัด และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความเชื่อท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรม และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน จากการศึกษาของประทีป พิษทองกลาง (2558) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์ คุณค่า และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเป็นมงคล เช่น วัดดวงดี วัดลอยเคราะห์ วัดชัยมงคล วัดหมื่นล้าน เป็นต้น หรือมีเจดีย์หรือพระพุทธรูปที่สำคัญ ที่มีประวัติความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์

พระเจ้าทันใจ หลวงพ่อทันใจ หรือพระทันใจ เป็นพระพุทธรูปที่สร้างเสร็จภายในหนึ่งวัน เป็นการสร้างพระพุทธรูปที่ปรากฏในคติความเชื่อของล้านนาและพื้นที่ใกล้เคียง พระเจ้าทันใจได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ คนล้านนาเชื่อว่า พระเจ้าทันใจศักดิ์สิทธิ์ ขอพรได้ทันใจเหมือนชื่อพระพุทธรูป ดังนั้น ประชาชนที่เดินทางมาร่วมสร้างพระพุทธรูป มีความเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปมีอานิสงส์มาก สามารถช่วยให้พ้นจากความทุกข์ เมื่อตายไปแล้วก็ได้ขึ้นสวรรค์ อีกทั้งเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา สำหรับพระเจ้าทันใจสร้างสำเร็จใน 1 วัน สามารถดลบันดาลในสิ่งที่อธิษฐานให้สมปรารถนาได้รวดเร็วทันใจที่สำคัญ คือ ผู้สร้างพระเจ้าทันใจมุ่งมั่นสร้างพระเจ้าทันใจเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ การสร้างพระเจ้าทันใจสามารถทำสำเร็จได้รวดเร็วทันใจภายใน 1 วัน แสดงถึงความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน พระสงฆ์ ที่ถึงพร้อมด้วยความเชื่อมั่น ความตั้งใจควบคู่อธิษฐานจิต การรวมกำลังทรัพย์ กำลังแรงงานเพื่อร่วมสร้างพระเจ้าทันใจ และแสดงถึงความเข้มแข็งของพุทธศาสนิกชน (วิโรจ นาควาตรี, 2557) พระเจ้าทันใจที่มีชื่อเสียงเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวรู้จักกันดี คือ พระเจ้าทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ ตำบลแม่เหียะ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นพระพุทธรูปซึ่งสร้างขึ้นในรัชสมัย พญาเกือนา กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนา ปัจจุบันมีชื่อเสียงอย่างมาก

ในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์หลายต่อหลายครั้งที่มีผู้เดินทางมาขอพร บนบานแล้ว ประสบความสำเร็จและได้เดินทางกลับมาถวายดอกมะลิเพื่อแก้บน

องค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจจากการตรวจเอกสารในเบื้องต้นพบว่า มีการศึกษาในวงแคบ มีข้อมูลเพียงเล็กน้อย เช่น ความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์พระเจ้าทันใจ: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดยอดแก้วศรีบุญเรือง วิโรจ นาคราชตรี (2557) ได้ศึกษาที่มาของพระเจ้าทันใจ พฤติกรรมการแก้บนพิธีการบวงสรวงและความเชื่อพระเจ้าทันใจที่มีต่อคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจนั้นยังไม่พบ งานวิจัยเรื่องนี้จะมาเติมเต็มส่วนที่ขาดและให้เห็นภาพใหญ่ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจอย่างครอบคลุม การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจในเบื้องต้นของคณะผู้วิจัยเพื่อค้นหาศึกษา และหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพราะสักการะพระเจ้าทันใจแห่งใหม่นอกเหนือจากพระเจ้าทันใจ วัดพระธาตุดอยคำแล้ว พบว่า วัดสำหรับในเขตคูเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจหลายแห่งซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ ในบรรดาวัดเหล่านั้น คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกวัด 9 แห่ง คือ วัดศรีเกิด วัดเจ็ดลิน วัดอินทิลสะเดือเมือง วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร วัดพันอ้น วัดราชมณเฑียร วัดเชียงใหม่ และวัดอุโมงค์มหาเถรจันทร์ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกราบไหว้สักการะพระเจ้าทันใจได้ เนื่องจากเป็นวัดที่มีที่ตั้งไม่ห่างกันนัก เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่เร่งรีบ สามารถเดินทางท่องเที่ยวด้วยเท้า ปั่นจักรยานสัมผัสความงามของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมของวัด สักการะ ขอพรพระเจ้าทันใจได้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ และแนวคิดการบูชาและการบนบาน เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อใช้ในการตอบคำถามการวิจัยในครั้งนี้

บทความวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาประวัติพระเจ้าทันใจ และแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจของวัด 9 แห่ง ในเขตคูเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลจากการวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่สามารถนำวิจัยนี้ไปเผยแพร่เพื่อส่งเสริม และจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพระเจ้าทันใจและแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง คือ พระภิกษุผู้ประกอบกรท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยวชาวไทย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พระภิกษุผู้ประกอบกรท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์ จำนวน 30 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาสักการะพระเจ้าทันใจ โดยการใช้การคัดเลือกแบบบังเอิญ (Haphazard or Accidental Sampling) จำนวน 150 คน จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวัดทั้ง 9 แห่งในวันเสาร์และอาทิตย์ ระหว่างเดือนสิงหาคม – ธันวาคม 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close – Ended Question) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการบูชา ความเชื่อต่อพระเจ้าทันใจ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูชาพระเจ้าทันใจ
2. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการทัศนียภาพของสถานที่ ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านการให้คุณค่าทางจิตใจและปัญญา
3. แบบสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชน ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทาง กิจกรรม แนวทางการพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชน และแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed – Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 150 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับนักท่องเที่ยงและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว คือ พระภิกษุ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เทศบาล เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยว และมีคณาจารย์ จำนวน 30 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว โดยเลือกแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนมาจัดระเบียบข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสรุปและอภิปรายผล

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสาร การสำรวจ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) สรุปประเด็น แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ประวัติพระเจ้าทันใจและแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ

พระเจ้าทันใจเป็นพระพุทธรูปที่สร้างเสร็จภายใน 1 วัน มีชื่อที่ใช้เรียกอื่น ๆ คือ “หลวงพ่อตันใจ หรือ พระทันใจ” เป็นการสร้างพระพุทธรูปที่ปรากฏในคติความเชื่อทางดินแดนภาคเหนือของประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง “พระเจ้าทันใจ” ได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ คนไทยภาคเหนือเชื่อว่า “พระเจ้าทันใจเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ขอพรได้ทันใจเหมือนชื่อพระพุทธรูป” ประชาชนที่เดินทางมาร่วมสร้างพระพุทธรูป มีความเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปมีอานิสงส์มาก สามารถช่วยให้พ้นจากความทุกข์ เมื่อตายไปแล้วก็ได้ขึ้นสวรรค์อีกทั้งเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา สำหรับพระเจ้าทันใจสร้างสำเร็จใน 1 วัน สามารถลดบันดาลในสิ่งที่อธิษฐานให้สมปรารถนาได้รวดเร็วทันใจที่สำคัญ คือ ผู้สร้างพระเจ้าทันใจมุ่งมั่นสร้างพระเจ้าทันใจเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ การสร้างพระเจ้าทันใจสามารถทำสำเร็จได้รวดเร็วทันใจภายใน 1 วัน แสดงถึงความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน พระสงฆ์ ที่ถึงพร้อมด้วยความเชื่อมั่น ความตั้งใจควบคู่อธิษฐานจิต การรวมกำลังทรัพย์ กำลังแรงงานเพื่อร่วมสร้างพระเจ้าทันใจ พระเจ้าทันใจเป็นพระพุทธรูปที่พบได้เกือบทุกวัดในล้านนามีความแตกต่างกันไปทั้งขนาดและวัสดุที่สร้างขึ้นอยู่กับกำลังศรัทธา (วิโรจ นาคชาตรี, 2557) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พระเจ้าทันใจวัดเชียงยืน

พระเจ้าทันใจเป็นพระพุทธรูปที่พบทั่วไปในวัดของล้านนา มีความแตกต่างกันไปทั้งวัสดุและขนาดที่สร้าง เช่น อิฐ ไม้ สักริด ปูน และพระพุทธรูปจะมีขนาดเล็กใหญ่เท่าใดก็ได้ ในวัดบางแห่งอาจจะมีพระเจ้าทันใจหลายองค์ แต่นิยมประดิษฐานพระเจ้าทันใจไว้ในวิหารขนาดเล็ก แยกจากพระพุทธรูปทั่วไป วิหารนี้เรียกว่า “วิหารพระเจ้าทันใจ” เพื่อความสะดวกในการกราบไหว้บูชา (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2558) สำหรับตำนานปรัมปราเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจในจังหวัดเชียงใหม่ มีเรื่องเล่าว่า มีหญิงชราคนหนึ่งมาบูชาพระเจ้าทันใจ และอธิษฐานขอให้ตนเองหายจากโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าหายโดยเร็ว จะถวายผลไม้ 5 ชนิด นางกราบเสร็จแล้วจึงกลับบ้านอีกสองสามวันต่อมา อาการเจ็บป่วยของนางก็หายเป็นปกติ นางจึงได้กลับมาถวายผลไม้แก่พระเจ้าทันใจตามที่บนบานไว้ ชาวบ้านจึงเชื่อว่า พระเจ้าทันใจมีความศักดิ์สิทธิ์ (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2554)

2. แหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ

2.1 วัดพระสิงค์วรมหาวิหาร ตั้งอยู่บนถนนสามล้าน สร้างโดยพญาผายู กษัตริย์เชียงใหม่ราชวงศ์มังราย สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1888 สร้างเจดีย์สูง 23 วา เพื่อบรรจุพระอัฐิของ พญาคำฟู พระราชบิดา ต่อมาอีก 2 ปี ได้สร้างพระอาราม เสนาสนวิหาร ศาลาการเปรียญ หอไตร และกุฏิสงฆ์ เมื่อสร้างเสร็จทรงตั้งชื่อว่า "วัดสี่เชียงพระ" สมัยพระเจ้าแสนเมืองมาขึ้นครองนครเชียงใหม่โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปสี่หิ้งค์มาจากเมืองเชียงรายมาประดิษฐาน วิหารพระเจ้าทันใจ บูรณะเมื่อปี 2538 เพื่อร่วมสมโภชเมืองเชียงใหม่ 700 ปี เป็นโบสถ์หลังน้อยที่ตั้งอยู่ภายในโบสถ์หลังเล็ก หน้าโรงอาหาร ในเขตบริเวณโรงเรียนธรรมราชศึกษา

2.2 วัดราชมณเฑียร เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1974 เป็นวัดแรกที่พระเจ้าติโลกราช กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ทรงสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ ด้วยความศรัทธาพระองค์ และพระมหาเทวีทรงโปรดให้หรือพระตำหนักราชมณเฑียรส่วนพระองค์มาสร้างเป็นวัด

ถวายแต่พระมหาญาณคัมภีร์มหาเถระและคณะทรงพระราชทานนามพระอารามนี้ว่า “วัดราชมณฑลเศียร” และเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดมณฑลเศียร” ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชเจริญรุ่งเรืองเรื่องมาก เนื่องจากเป็นวัดที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระองค์ และได้รับการทำนุบำรุงจากราชวงศ์มังรายสืบต่อกันมา พระเจ้าทันใจองค์นี้ เรียกว่า “พระเจ้าหลวงทันใจ” ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดเป็นปูนปั้นสีชาวดองค์ใหญ่ตระหง่าน มีพระพักตร์ สมบูรณ์พูนสุข และไม่ได้อยู่ในโบสถ์ แต่ภายในโบสถ์จะมีหลวงพ่อกเงินทันใจ ที่มีลักษณะงดงาม

2.3 วัดอินทิลลสะตือเมือง อยู่ใกล้กับหอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (ศาลากลางหลังเก่า) และอนุสาวรีย์สามกษัตริย์เดิมเป็นวัดร้างและเคยเป็นที่ประดิษฐานเสาศิลาแลงเมือง (เสาศิลาแลงเมือง) วัดนี้สร้างขึ้นราวศตวรรษที่ 19 ในสมัยพญามังราย เพื่อเป็นที่ประดิษฐานเสาศิลาแลงเมืองเชียงใหม่หรือเสาศิลาแลง ต่อมาได้มีย้ายเสาศิลาแลงไปอยู่ที่วัดเจดีย์หลวง และได้สร้างเสาศิลาแลงจำลองมาตั้งไว้แทน และได้สร้างพระวิหารวัดอินทิลลสะตือเมืองขึ้นใหม่บนฐานเดิม โดยอัญเชิญพระเจ้าอุ้มเมือง (หลวงพ่อกขาว) มาประดิษฐานเป็นพระประธานอยู่ภายในพระวิหาร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญที่อยู่คู่บ้านคูเมืองเชียงใหม่มาเป็นเวลานาน หลวงพ่อกเงินสมปรารถนาทันใจ ประดิษฐานในวิหารพ่อกทันใจ ตรงข้ามโบสถ์ของวัดอินทิลลสะตือเมือง

2.4 วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร ตั้งอยู่บนถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ วัดเจดีย์หลวงเป็นวัดเก่าแก่ในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าแสนเมืองกษัตริย์ลำดับ ที่ 7 แห่งราชวงศ์มังราย สันนิษฐานว่าวัดแห่งนี้สร้างในปี พ.ศ. 1928 - 1945 วัดเจดีย์หลวงเป็นพระอารามหลวงแบบโบราณ พระเจดีย์ เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่ตั้งอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ มีพระเจ้าทันใจอยู่ 2 องค์ คือ พระเจ้าทันใจสร้างขึ้นด้วยทองสำริด ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย มีพุทธลักษณะงดงามมาก สันนิษฐานว่าอาจจะเป็ฝ่มือช่างหลวง และพระทันใจพุทธเพชรมงคล สร้างขึ้นเมื่อปี 2547 ช่างในของพระพุทธรูปเป็นปูนตั้งอยู่บริเวณด้านหลังทางซ้ายของวิหาร

2.5 วัดอุโมงค์มหาเถรจันทร์ ตั้งอยู่บนถนนราชภาคินัย เดิมเรียกว่า วัดมหาพลอยสะหริน้อยกลางเวียง หรือวัดโพธิ์น้อยหรือวัดอุโมงค์อริยมณฑล หรือวัดอุโมงค์วิหาร สร้างขึ้นราวปีพ.ศ. 1839 - 1840 โดยพระมหากษัตริย์สามพระองค์ คือ พระเจ้าเม็งราย พญาเจ้าเมือง และพ่อขุนรามคำแหงมหาราช โดยมีหลักฐานจาก “คัมภีร์ธรรมปัญหาเถรจันทร์มณฑล” ที่บันทึกไว้ว่าเมื่อครั้งที่สร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อกษัตริย์ทั้งสามได้วางผังเมืองเรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดสร้าง “วัดโพธิ์น้อย” ไว้ที่ในจุดกลางเมืองขึ้นเป็นวัดแรกของเชียงใหม่ พระเจ้าทันใจองค์ที่ 1 ประดิษฐานอยู่ทางด้านหลังของเจดีย์อุโมงค์ที่มีอายุ 500 ปี พระเจ้าทันใจองค์ที่ 2 ประดิษฐานทางด้านหลังของพระอุโบสถ์

2.6 วัดเจ็ดลิน สร้างขึ้นเมื่อประมาณ 470 ปีมาแล้ว เป็นวัดที่เคยใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสงฆ์สำหรับภิกษุสงฆ์ของกษัตริย์เชียงใหม่ในบริเวณวัดมีพระเจดีย์ และพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย 1 องค์หลังพระเจดีย์มีหนองน้ำขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่อาศัยอยู่ของสัตว์น้ำนานาชนิด ๆ เช่น ปลาตุ๊กตีสวาย เต่า นกกกที่หาดูได้ยาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดหนองจลิน” ต่อมาเมื่อปี 2546 ได้เปลี่ยนชื่อให้ถูกต้องตามใบโฉนด เป็น “วัดเจ็ดลิน” พระเจ้าทันใจสร้างขึ้นเมื่อวันศุกร์ ที่ 30 พฤษภาคม 2546 หน้าตักกว้าง 39 นิ้ว สูง 1 เมตร 30 เซนติเมตร ตั้งอยู่บริเวณข้างศาลาเอนกประสงค์ หันหน้าออกมาทางประตูวัด

2.7 วัดเชียงยืน เป็นวัดนามมงคลของเชียงใหม่ จากคัมภีร์มหาทักษาพยากรณ์พบว่า การสร้างเมืองเชียงใหม่ในอดีต จะมีวัดสำคัญตั้งอยู่ประจำทิศทั้งแปด คือ ด้านทิศอุดรนี้ (ทิศเหนือ) ถือว่าเป็นเดชเมือง มีวัดเชียงยืนเป็นเดชเมือง อันมีชื่อเรียกว่า “วัดศิขารวิสุทธาราม” ในอดีตเคยเป็นวัดหลวงและที่ประทับของพระปฐมสังฆราชเจ้า สังฆนายกองค์แรกของอาณาจักรล้านนา มีโบราณสถานที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าได้แก่ พระมหาธาตุเจดีย์ พระอุโบสถรูปทรงแปดเหลี่ยม และพระประธานในวิหารของวัดนามว่า “พระสัมพันธัญญาเจ้าเดชเมือง” สิ่งที่เราพบหลักฐานเก่าแก่ที่มีความสำคัญมากอยู่คู่กับเมืองเชียงใหม่มาแต่โบราณ มีพระเจ้าทันใจทั้งหมด 2 องค์

2.8 วัดศรีเกิด ตั้งอยู่บนถนนราชดำเนิน เรียกว่า วัดปิตุจฉารามหรือพิชาราม ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่มีชื่อปรากฏในโครงการบูรณปฏิสังขรณ์เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2343 ซึ่งสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าอาจมีชื่อว่า วัดหลวงโพธิรุกขพิชาราม เพราะปรากฏในศิลาจารึกคราวอัญเชิญพระเจ้าแช่งคมเข้ามาประดิษฐานในวิหาร สมัยพระบรมราชาธิบดีกาวิละ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เพราะวัดวาอารามต่าง ๆ ที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่รกร้างพังเมือง เนื่องจากเป็นระยะที่พม่ายกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่และพระบรมราชาธิบดีกาวิละทรงจัดย้ายพระพุทธรูปพระเจ้าแช่งคมจากวัดป่าตาลน้อยมาประดิษฐานไว้ที่วัดศรีเกิด และสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2140 ต่อมาได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมื่อปีพ.ศ. 2478 มีพระเจ้าทันใจตั้งอยู่ตรงซุ้มพระพุทธรูปพระเจ้าทันใจรอบต้นโพธิ์อยู่ด้านหลังพระวิหารพระเจ้าแช่งคม

2.9 วัดพันอัน สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2044 ในรัชสมัยของพระเมืองแก้วกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย คำว่า “พันอัน” นั้น สันนิษฐานได้ว่าเป็นชื่อผู้สร้างวัด ผู้สร้างเป็นทหารหรือขุนนางที่มีบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” และมักจะนำชื่อตนเองหรือสถานที่บริเวณนั้น ๆ เป็นชื่อของวัดที่ตนสร้างและคงมีนามว่า “อัน” เมื่อสร้างวัดแห่งนี้เสร็จจึงให้มีนามว่า “วัดพันอัน”

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง มีประวัติที่น่าเชื่อถือ เก่าแก่ สง่างาม และเป็นพระพุทธรูปที่ถูกสร้างเสร็จภายในวันเดียว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าทันใจและมาบูชาเพื่อขอโชคลาภ วัตถุประสงค์ใช้ในการบูชา คือ ดอกมะลิและพวงมาลัย โดยส่วนมากมาบูชาปีละครั้ง โดยมากับครอบครัว

3. พฤติกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ

3.1 ลักษณะการบูชาพระเจ้าทันใจ ลักษณะการบูชาพระเจ้าทันใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการบูชาพระเจ้าทันใจเพื่อขอโชคลาภ จำนวนครั้งในการบูชาปีละครั้ง สิ่งนำไปบูชาดอกไม้/พวงมาลัย ส่วนใหญ่เคย बनบานกับพระเจ้าทันใจ เคย बनบานในเรื่องโชคลาภ แก่นด้วยวิธีถวายผลไม้ มักจะขอพรในเรื่องโชคลาภ รับรู้ประวัติพระเจ้าทันใจมาจากครอบครัว ได้รับอิทธิพลการบูชามาจากครอบครัว เมื่อนึกถึงพระเจ้าทันใจก็จะนึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจ ทำให้มีโชคลาภ ไปเคารพพระเจ้าทันใจเมื่อต้องการขอพร มักจะไปบูชาพระเจ้าทันใจเมื่อมีโอกาสในช่วงวันหยุด วัดที่เคยไปบูชาพระเจ้าทันใจ วัดพระธาตุคุดยาค่า

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูชาพระเจ้า โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการสร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.46 รองลงมาคือความน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 4.40 การบูชาพระเจ้าทันใจเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจใกล้เคียงกับความเชื่อในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ค่าเฉลี่ย 4.36 และ 4.32 ทำให้รู้สึกสบายใจค่าเฉลี่ย 4.30 อิทธิพลปาฏิหาริย์ของพระเจ้าทันใจและมีความศรัทธาต่อพระเจ้าทันใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.26 ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ค่าเฉลี่ย 4.14 ความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าทันใจ ค่าเฉลี่ย 4.08 ความมีชื่อเสียงของพระเจ้าทันใจ ค่าเฉลี่ย 4.06 ความคาดหวังในสิ่งที่จะได้รับการอวยพร ค่าเฉลี่ย 4.02 ช่วยให้การดำเนินชีวิตดีขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.00 ทำให้รู้ฐานะทางการงานดีขึ้นและความสมหวังในการขอพร ค่าเฉลี่ย 3.94 และช่วยแก้ปิ้ง ค่าเฉลี่ย 3.58

3.2.2 ด้านประวัติเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อประวัติความเป็นมา ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความสง่างามของพระเจ้าทันใจ มีความคิดเห็นมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.08 ใกล้เคียงกับความเก่าแก่ของพระเจ้าทันใจ ค่าเฉลี่ย 4.02 และมีประวัติที่น่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 3.82

3.2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ตั้ง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานที่เพียงพอรับนักท่องเที่ยวที่มาสักการะพระเจ้าทันใจ มีความคิดเห็นมากที่สุด เฉลี่ย 4.00 รองลงมาคือสิ่งอำนวยความสะดวกในการบูชา เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน ค่าเฉลี่ย 3.92 ทัศนียภาพรอบ ๆ พระเจ้าทันใจ ค่าเฉลี่ย 3.88 ความเหมาะสมในการตั้งพระเจ้าทันใจและความสะดวกในการเรียกกรรถโดยสาร ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.80 ความสะดวกสบายในการจอดรถ

ค่าเฉลี่ย 3.70 ความสะดวกสบายในการเดินทาง ค่าเฉลี่ย 3.66 เอกสารในการแนะนำข้อมูล
ค่าเฉลี่ย 3.62 ใกล้กับสถานที่บูชาอื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 3.58 ห้องน้ำมีความสะดวกสบาย ค่าเฉลี่ย
3.46 มีสถานที่ให้นั่งพักผ่อน ค่าเฉลี่ย 2.94 และวัดใกล้กับที่พักอาศัย ค่าเฉลี่ย 2.90

4. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ

ผลจากสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับเจ้าอาวาส ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้ สรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ไว้ดังนี้

4.1 ด้านสถานที่ ควรพิจารณาเรื่องความสะดวก ลานจอดรถ ห้องน้ำ ความสะดวก
ในการเข้าถึง การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติของพระเจ้าทันใจ
ขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนผู้แนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าทันใจทั้งเรื่องความศักดิ์สิทธิ์
และนัยเรื่องความสามัคคีในการสร้างพระเจ้าทันใจ

4.2 ด้านการจัดการทัศนียภาพสถานที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ ควรให้ความสำคัญ
กับการดูแล การจัดผังองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรมของสถานที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ
เพราะบางแห่งไม่มีป้าย หรือประวัติติดไว้ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบ หรือบางแห่งอยู่ในจุดอับ
ไม่โดดเด่น การแสดงเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

4.3 ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว วัดบางแห่งที่นักท่องเที่ยวรู้จักมาก เช่น วัดพระสิงห์
วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นต้น จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวมาก ปัญหาเรื่อง
การรองรับนักท่องเที่ยวก็มีมากตามไปด้วย เพราะฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องต้องจัดการและเตรียมความพร้อม
ในการรองรับเรื่องนี้ให้ได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบของวัด ไม่รบกวนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์

4.4 ด้านการให้คุณค่าทางจิตใจและปัญญา สิ่งสำคัญนอกเหนือจากเรื่อง
ความศักดิ์สิทธิ์แล้ว วัดถือว่าเป็นสถานที่พัฒนาปัญญาของพุทธศาสนิกชน ดังนั้น คุณค่าทาง
จิตใจที่เกิดจากการเข้าวัด ไหว้พระแล้ว หลักธรรมที่วัดจะต้องสอดแทรก อธิบายก็ต้องให้
ความสำคัญ เช่น ติดป้ายพุทธภาษิต คำคม หลักธรรมสั้น ๆ ที่เข้าใจง่าย เป็นต้น

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้
ได้ค้นพบข้อมูลที่สำคัญดังนี้

1. พระเจ้าทันใจในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง มีประวัติน่าเชื่อถือ เก่าแก่ สง่างาม
และเป็นพระพุทธรูปที่ถูกสร้างเสร็จภายในวันเดียว มีชื่อเสียงเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ บนบานขอพร
แล้วสมปรารถนา

2. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
ส่วนใหญ่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าทันใจและมาบูชาเพื่อขอโชคลาภ วัดที่ใช้ในการบูชา
คือ ดอกมะลิและพวงมาลัย โดยส่วนมากมาบูชาปีละครั้ง โดยมากับครอบครัว

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจทั้ง 9 แห่ง
มี 3 แนวทาง คือ

3.1 ด้านประวัติ ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์หรือทำป้ายประวัติ
พระเจ้าทันใจให้นักท่องเที่ยวทราบถึงความสำคัญ

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและที่ตั้ง ควรให้ความสำคัญกับที่ตั้งให้มีจุดเด่น
และป้ายบอกที่ตั้งพระเจ้าทันใจ

3.3 ด้านความเชื่อ ควรมีผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับประวัติและพิธีกรรมที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับพระเจ้าทันใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารและสำรวจประวัติพระเจ้าทันใจในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 แห่ง พบว่า มีประวัติน่าเชื่อถือ เก่าแก่ สง่างาม และเป็นพระพุทธรูปที่ถูกสร้างเสร็จภายในวันเดียว สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจ นาคนาคชัตริ (2557) เรื่องความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์พระเจ้าทันใจ: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดยอดแก้วศรีบุญเรือง ที่อธิบายว่า ตำนานของพระเจ้าทันใจ เป็นพระพุทธรูป ที่สร้างเสร็จภายใน 1 วัน จึงมีชื่อที่ใช้เรียกว่า “หลวงพ่อตันใจ” หรือ “พระเจ้าทันใจ” ในตำนาน ชาวเหนือ กล่าวว่าครั้งที่พระนางจามเทวีเสด็จมาทางชลมารคและพบกับอุปสรรคกลางแม่น้ำปิง ระหว่างเมืองตากกับเมืองลี้ เรือพระที่นั่งหลวงเวียนในหุบเขาหลายรอบไม่สามารถหาทางออก ได้ พระนางจามเทวี ตั้งจิตอธิษฐานขอบุญบารมีของพระรัตนตรัย จากนั้นจึงได้สั่งให้ไพร่พลหาดิน มาสร้างพระพุทธรูปแล้วบวงสรวง ณ ที่นั้น ต่อมาจึงเดินทางต่อไปถึงจุดหมายได้ การสร้าง พระเจ้าทันใจนั้นมีลักษณะที่แปลกกว่าการสร้างพระพุทธรูปอื่น ๆ คือ ต้องสร้างเสร็จภายใน 1 วัน ในองค์พระมีการบรรจุหัวใจพระเจ้า คล้ายกับหัวใจของมนุษย์ ตลอดจนการบรรจุวัตถุมงคล สิ่งของมีค่าไว้ในองค์พระพุทธรูปด้วย ชาวล้านนาจึงมีความเชื่อว่า พระเจ้าทันใจเป็นพระพุทธรูป ที่ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะพระเจ้าทันใจ ยิ่งได้ทราบข่าวจากสื่อสารมวลชนมากเท่าไร แรงจูงใจในการเดินทางมาสักการะของนักท่องเที่ยว ก็จะมากขึ้นเท่านั้น รวมถึงการได้รับฟังความศักดิ์สิทธิ์ของคนที่ใกล้ชิดก็จะเพิ่มความศรัทธามาก ขึ้นไปอีก จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับเจ้าอาวาส ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การประชาสัมพันธ์หรือสร้างจุดหมายเส้นทางท่องเที่ยว เชิงศาสนาของวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 แห่ง จึงเป็นเรื่องสำคัญ อาจจะทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เน้นการเดินทาง หรือปั่นจักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยวแบบเข้าไป-เย็นกลับ หรือมีเวลาท่องเที่ยวสั้นๆ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ประทีป พิฆททองหลวง (2558) ที่ได้ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทเจดีย์และพระพุทธรูป

สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนอไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ยังขาด การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ยังไม่มีป้ายหรือมัลติมีเดียให้ความรู้เรื่องประวัติ คุณค่าของพระพุทธรูป พระเจดีย์ที่สำคัญในเชิงลึก ตลอดจนจนถึงหลักธรรมที่แฝงอยู่ ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบเพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกเหนือจากการกราบไหว้ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตเท่านั้น อันจะทำให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้กลับมาท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทย ความศรัทธา ความเชื่อในเรื่องศักดิ์สิทธิ์เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางมาสักการะและท่องเที่ยว พระเจ้าทันใจ การยกเอาประเด็นเรื่องนี้เข้ามาเพื่อยกระดับวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจทั้ง 9 แห่ง นอกเหนือจากวัดพระธาตุดอยคำที่ประชาชนรู้จักดีอยู่แล้ว ให้อยู่ในโครงการหรือกิจกรรม การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา พัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว สร้างสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในประเด็นนี้ชาญคณิต อวารณ (2557) ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่สอดคล้องกับชนดล สุวรรณิกษะ (2556) ไว้ว่า โครงการหรือกิจกรรมที่วางแผนโดยรัฐที่จัดรูปแบบ เส้นทางท่องเที่ยวทำให้วัดหรือสถานที่ทางวัฒนธรรมที่ถูกผนวกในกิจกรรมหรือโครงการจะมีสิ่งดึงดูด และการสนับสนุนที่ดี เช่น โครงการไหว้พระ 9 วัด เป็นต้น ในขณะเดียวกัน วัดหรือสถานที่ทาง วัฒนธรรมที่ไม่ได้ถูกจัดไว้ ย่อมจำเป็นต้องสร้างพื้นที่ของตนเอง โดยดึงดูดเด่น กิจกรรม ประเพณี ความศักดิ์สิทธิ์ หรือเรื่องราว ในชุมชนให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวให้ได้ สรุปได้ว่าพระเจ้าทันใจ เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในวัฒนธรรมล้านนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ พระเจ้าทันใจสร้างสำเร็จได้รวดเร็วทันใจภายใน 1 วัน แสดงถึงความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจของ ชาวบ้าน ชุมชน พระสงฆ์ ถือเป็นนัยสำคัญนอกจากเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ การพัฒนาให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวต้องดึงดูดเชิงทั้งเรื่องสองประเด็นนี้ มาเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสังคมผ่านความร่วมมือของวัด สถานประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ประชาชนในชุมชนจึงจะเกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

พระเจ้าทันใจมีจุดเด่นในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ขอบพระ บณบานแล้วได้ผลสำเร็จตามต้องการ จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปให้มาสักการะหรือมาท่องเที่ยว ผลจาก การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและสักการะพระเจ้าทันใจในวัดทั้ง 9 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าทันใจและมาบูชาเพื่อขอโชคลาภ วัดที่ใช้ ในการบูชา คือ ดอกมะลิและพวงมาลัย โดยส่วนมากมาบูชาปีละครั้ง โดยมากับครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของขรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547) และนาฏสุตา เหมนะสิริ (2556) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพฤติกรรม คือ ความเชื่อมีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตของ มนุษย์ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้ปฏิบัติไปตามความเชื่อนั้น ความเชื่อมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของบุคคลและสังคม เมื่อความเชื่อของบุคคลหรือสังคมเปลี่ยนไป พฤติกรรมของ

บุคคลหรือสังคมก็จะเปลี่ยนไปด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของประสิทธิ์ บัวงาม (2538) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพฤติกรรม คือ ความเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตและมีอิทธิพลต่อสังคม เป็นตัวกำหนดการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคม เมื่อคนเรามีความเชื่ออย่างใดย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่ตอบสนองของความเชื่อนั้น ๆ และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจาก พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งพฤติกรรมนี้จะสะท้อนให้เห็นได้ในลักษณะของข้อห้าม และข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิตของคนในสังคม

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เทศบาล และเจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และวิเคราะห์ค้นหาจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับแนวคิดในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเน้น 5 แนวทาง ของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การดึงคณะสงฆ์ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน

2. แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทาง กิจกรรม คือ ต้องเน้นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมคำสอนเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจเพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจและเกิดปัญญาไปพร้อมกันด้วย

3. แนวทางการพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยว คือ ต้องเพิ่มช่องทางการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวรู้จักทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก แผ่นพับ ป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

4. แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชน คือ การพัฒนาสถานที่ด้านความสะอาด ห้องน้ำ ที่พักผ่อน จุดให้ข้อมูล มัคคุเทศก์พื้นถิ่น เป็นต้น

5. แนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาต้องเน้นการอนุรักษ์ ทรัพยากรให้คงสภาพเดิมอย่างมีคุณค่ามีความหมาย และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและประชาชนผ่านเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางจิตใจและปัญญาที่จะได้รับมากกว่าผลตอบแทน ด้านการท่องเที่ยว

แนวทางทั้งหมดนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รักษา ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชน ตลอดจนการบริการการท่องเที่ยว โดยภาพรวมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจในเขตคูเมือง จังหวัดเชียงใหม่ต้องได้รับความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วน จึงจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และเป็นที่รู้จักมากขึ้น วัดบางแห่งเป็นที่รู้จักอยู่แล้วของนักท่องเที่ยวทั่วไป เช่น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร เป็นต้น แต่นักท่องเที่ยวก็ยังไม่รู้ว่าทั้งสองวัดนี้มีพระเจ้าทันใจที่ดงาม

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจทั้ง 9 แห่ง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาแห่งใหม่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ได้ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามาเที่ยวเชียงใหม่เพียง 1-2 วัน สามารถเดินหรือปั่นจักรยานท่องเที่ยววัดทั้ง 9 แห่งเพื่อสักการะพระเจ้าทันใจได้ เพราะมีพื้นที่ไม่ห่างกันมากนัก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ เทศบาลนครเชียงใหม่และวัดในเขตคูเมืองที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภูมิทัศน์ที่ประดิษฐานพระเจ้าทันใจ และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาแห่งใหม่

2. ควรจัดทำป้ายบอกรายละเอียดหลักปฏิบัติ หลักธรรม และประวัติของพระเจ้าทันใจให้ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับพระเจ้าทันใจ

3. เทศบาลนครเชียงใหม่และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ควรเข้ามาสนับสนุนวัด และเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสักการบูชาพระเจ้าทันใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในทุกมิติทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย

4. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาและรองรับนักท่องเที่ยวโดยให้ชุมชน เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ขรรค์ชัย อภิสุภาพ. (2547). *ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชาญคณิต อวารณ. (2557). การสถาปนาพระพุทธรูปตามเส้นทางท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดล้านนา: พุทธศิลป์กับการบริโภคนิยม. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 5(1), 103-118.
- ชนดล สุวรรณนิกษะ. (2556). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นาฏสุดา เชนนะสิริ. (2556). การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน: กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 19(30), 41-50.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2554). *ตำนานพระพุทธรูปล้านนา: พลังปัญญาทางความเชื่อและความสัมพันธ์กับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประทีป พีชทองกลาง. (2558). เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 9(2-4), 111-123.
- ประสิทธิ์ บัวงาม. (2538). *ความเชื่อเกี่ยวกับเกษตรกรรมชาวบ้าน ตำบลเกราะนางดำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจ นาคชาติ. (2557). *ความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์พระเจ้าทันใจ: ศึกษาเฉพาะกรณี วัดยอดแก้วศรีบุญเรือง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2558). *พระพุทธรูปตามคติชาวล้านนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.